

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Важливим напрямком розбудови аграрного сектора економіки є розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (далі СОК). Проте на сьогодні, за обсягами та якістю надання послуг, вони не задовольняють зростаючих потреб виробників сільськогосподарської продукції та її споживачів.

Переважна більшість аграріїв і досі не має постійно діючих каналів реалізації своєї продукції. Значна її частина потрапляє до кінцевих споживачів через посередників чи реалізується на стихійних ринках. Тому, доцільним вбачається формування кооперативного сегмента аграрного ринку, через який би забезпечувався безперешкодний рух сільськогосподарської продукції від виробника до кінцевого споживача.

Формування СОК стримується недосконалістю законодавства, слабкою матеріальною базою аграріїв, відсутністю кваліфікованих кадрів – організаторів кооперативного руху, недостатньою обізнаністю селян у перевагах об'єднання зусиль на умовах кооперації для подальшого розвитку, відсутністю належного механізму державної підтримки тощо [3]. Зазначені недоліки уповільнюють процес становлення кооперативних відносин в аграрному секторі економіки країни та вказують на необхідність визначення стану і перспектив державної підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Метою роботи є дослідження механізмів державної підтримки СОК в Україні.

Станом на 1 січня 2018 року в Україні налічувалося 45 035 фермерських господарств, тоді як на аналогічний період минулого року їх було 44 409. Тобто, протягом 2017 року кількість фермерських господарств в нашій країні зросла на 2% (або на 626 господарств). Збільшилася і кількість сільськогосподарських кооперативів. Якщо станом на 1 січня 2017 року їх було 2014 (997 виробничих та 1017 обслуговуючих), то на початок 2018 року в Україні їх уже налічується 2069 (996 виробничих і 1073 обслуговуючих). Тобто, на 55 кооперативів або на 3% більше [1].

На сучасному етапі методи державної підтримки поділяються на адміністративні та економічні. До адміністративних методів належить встановлення державою правових відносин з метою контролю якості, кількості сільськогосподарської продукції, ціноутворення, планування. До економічних - бюджетне фінансування [6, с.106].

Згідно із Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію» основними завданнями державної політики з підтримки сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є створення сприятливих умов для їх утворення, становлення і розвитку шляхом формування сприятливої податкової, фінансово-кредитної, інвестиційної політики щодо діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їх членів, а також розроблення механізму їх державної підтримки. Державна підтримка СОК здійснюється відповідно до державних та регіональних програм за рахунок державного і місцевих бюджетів у порядку, встановленому законом [2].

На підтримку СОК розробляють і затверджують державні програми такі, як «Концепція розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018 – 2020 роки», затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 664-р [5] та «Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2021 року», затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1437-р [4].

«Концепція розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018 – 2020 роки» має на меті створення необхідних організаційних, правових та фінансових передумов для розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації, покращення матеріально-фінансового становища сільського населення шляхом:

* Науковий керівник – Маренич Т.Г., д. е. н., професор

- надання підтримки фермерським господарствам;
- створення нових робочих місць на селі, зокрема через стимулювання сільськогосподарської кооперації;
- диверсифікації діяльності фермерських господарств;
- створення передумов кредитування фермерських господарств за доступними кредитними ставками;
- збільшення рівня реальних доходів сільського населення від передачі в оренду сільськогосподарських угідь.

Реалізація Концепції здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів, інших джерел, передбачених законодавством. Фінансування Концепції передбачається здійснювати за рахунок коштів державного бюджету в межах бюджетних призначень Мінагрополітики на відповідний рік в обсязі не менше 1 млрд. гривень щороку, міжнародної технічної допомоги та інших джерел, передбачених законодавством. Обсяг фінансування, матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для реалізації Концепції, визначається щороку з урахуванням можливостей Державного бюджету України та місцевих бюджетів, міжнародної технічної допомоги [5].

«Державна цільова програма розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року» має на меті створення організаційно-економічних умов для ефективного, соціально спрямованого розвитку аграрного сектору економіки, стабільного забезпечення промисловості сільськогосподарською сировиною, а населення — високоякісною та безпечною вітчизняною сільськогосподарською продукцією, збільшення обсягів виробництва продукції з високою доданою вартістю, посилення присутності України на світовому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства.

Проблему передбачається розв'язати шляхом:

- наближення законодавства України до законодавства ЄС у сфері сільського господарства;
- удосконалення системи кредитного забезпечення, а також розвитку державної підтримки страхування аграрних ризиків;
- здійснення контролю за використанням та охороною земель сільськогосподарського призначення;
- розвитку біржового ринку, запровадження фінансових та інших інструментів на ринку сільськогосподарської продукції (аграрні розписки, ф'ючерсні і форвардні контракти тощо);
- забезпечення вітчизняних сільськогосподарських виробників сучасними селекційними, племінними (генетичними) ресурсами та зростання потенціалу їх експорту;
- модернізації існуючих ветеринарно-санітарних заводів з утилізації відходів тваринного походження;
- вжиття заходів для зниження забруднення навколишнього природного середовища від надлишку біогенних речовин до рівня, який не завдає шкоди екосистемам та біорізноманіттю;
- стимулювання створення та функціонування об'єднань виробників сільськогосподарської продукції, зокрема через делегування повноважень саморегульвним організаціям в агропромисловому комплексі;
- здійснення прикладних наукових та науково-технічних розробок;
- запровадження системи консультацій бізнесу в режимі реального часу щодо вирішення питань торгівлі на ринку ЄС.

Для виконання Програми необхідно близько 47,1 млрд. гривень, з них за рахунок коштів державного бюджету 35,6 млрд. гривень. Фінансування Програми в необхідних обсягах передбачається здійснювати за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, приватних інвестицій та інших джерел, не заборонених законодавством. Для виконання Програми також залучатиметься міжнародна технічна та фінансова допомога [4].

Отже, стратегія державної підтримки розвитку сільськогосподарської кооперації повинна базуватися на формуванні організаційно-економічного механізму, під яким слід розуміти сукупність організаційних та економічних важелів і стимулів цілеспрямованого впливу держави на задоволення правових, економічних й соціальних потреб сільськогосподарських товаровиробників, об'єднаних у кооперативні організації [6, с.107]. Механізм державної підтримки

кооперативних відносин має спонукати суб'єктів аграрних відносин до реалізації мотивованої, економічно відповідальної поведінки за результати господарської діяльності, опанування ринкових методів господарювання та формуватися на основі комплексності й поступальності. Тобто мається на увазі поетапне та цілеспрямоване впровадження всебічно відпрацьованих, інтегрованих в єдиний організаційно-економічний механізм заходів з боку держави, які були б зорієнтовані на формування й розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації та мали відповідну соціально-економічну віддачу.

Література.

1. В Україні зросла кількість фермерських господарств і кооперативів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroportal.ua>
2. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
3. Програма розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів України на 2013–2020 роки (проект на обговорення доопрацьований) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://coop-union.org.ua>
4. Розпорядження від 30 грудня 2015 р. № 1437-р «Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2021 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua>
5. Розпорядження від 13 вересня 2017 р. № 664-р «Про схвалення Концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018 – 2020 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua>
6. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація. [Навч. посіб.] / Уклад. Рудік О.; Консулт. Бондарчук В., Гриценко М. – К.: К.І.С., 2013. – 192 с.

РУДЕНКО І.С.*

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

УКРАЇНА – СВІТОВИЙ ЕКСПОРТЕР ЗЕРНА

Перспективна зернова промисловість відіграє значну роль у розвитку аграрного сектору економіки України. Зерно є стратегічним продуктом і барометром сільського господарства, важливим експортним продуктом, який повинен забезпечувати значні грошові надходження. За останні кілька років Україна стала одним з провідних експортерів зерна на світовому продовольчому ринку. Експорт зернових культур є надзвичайно важливою функцією підтримки позитивного торгового балансу країни.

Ринок зерна - системноформуючий інтегрований ринок українського агропромислового комплексу, який має значний виробничий та експортний потенціал. За даними Держкомстату, площа посівів зернових становить 58% національної площі сільськогосподарських культур, а частка зерна в загальній вартості рослинництва становить 40%. Експорт зерна має значне місце в експорті агропромислової продукції.

Кон'юнктура світового ринку зернових є актуальною проблемою, на якій залежить харчова безпека багатьох країн. Крім того, зернові та зернобобові культури складають майже 76% від

* Науковий керівник – Дудник О.В., к.е.н, доцент